

YEREL YÖNETİMLERDE ÇEVRE: MALATYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Arzu YILDIRIM*

ÖZ

Çevrenin bilinçsizce kullanımı sonucu çevre sorunları artık sadece ülkemizin değil bütün dünyanın mücadele etmek zorunda kaldığı önemli konular arasındadır. Sanayileşmeyle birlikte kitle üretiminin artması, kaynakların sınırsız bir şekilde kullanılması, tahrip edilmesi, hızlı nüfus artışı, kırdan kente göç, çarpık kentleşme, çevre krizlerinin ortaya çıkmasıyla beraber çevre sorunları gittikçe insan ve canlı hayatını daha fazla tehdit eder hale gelmiştir. Hızla artan bu çevre sorunlarına çözüm bulabilmek için uluslar arası kuruluşlar tarafından yasal düzenlemeler oluşturulmaya çalışılmış, çevre sorunlarının azaltılmasına yönelik olarak bu konuda ülkemizde de yasal düzenlemeler, politikalar uygulamaya konulmuştur. Bu noktada çevre politikalarının uygulanmasını sağlayacak, sorunun ortaya çıktığı yerde bertaraf edilmesi için yerel halka yakın birimler olan yerel yönetim birimlerine büyük sorumluluk düşmektedir. Çevre sorunlarının ortaya çıkış şekline bakıldığında yerelde ortaya çıkan bir çevre sorunu gerekli tedbirlerin alınmaması sonucu bütün ülkeyi tehdit eder duruma getirmektedir. Bu bağlamda çevre sorunlarının büyümeden ortaya çıktığı yerel birimde ortadan kaldırmak için yerel yönetim birimlerinin önemli görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu araştırmada çevre sorunlarının azaltılmasına yönelik olarak yerel yönetim birimlerinin uygulamaya koydukları çevre politikalarını inceleyerek, özellikle belediyelerin çevre politikaları konusunda üstlendikleri sorumlulukların ortaya konulması amaçlanmıştır. Ayrıca Malatya Büyükşehir Belediyesi'nin çevre politikaları konusunda yürütmüş olduğu faaliyetler çevre politikaları kapsamında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çevre sorunları, çevre politikası, yerel yönetimler, Malatya Büyükşehir Belediyesi

ENVIRONMENT IN LOCAL ADMINISTRATIONS: THE CASE OF MALATYA METROPOLITAN MUNICIPALITY

ABSTRACT

Environmental challenges are key issues that not only our nation but also the global community must confront. These stem from unsustainable environmental practices, including mass production, indiscriminate use of resources, deforestation, rapid population growth, rural-urban migration, unplanned urbanization, and industrialization-induced crises. These problems increasingly threaten human and all forms of life. In response, international organizations have enacted legal measures to mitigate these escalating environmental issues, and our country has followed suit by implementing corresponding policies and regulations. In this context, local governments shoulder a significant responsibility to enforce these environmental policies and address problems at their origin. Since environmental issues often arise locally and can pose threats to the entire nation if not addressed properly, local governments play a critical role in tackling these problems. This study examines the environmental policies enforced by local governments to mitigate environmental problems, aiming to highlight the responsibilities of municipalities in this context. Additionally, it evaluates the environmental initiatives undertaken by the Malatya Metropolitan Municipality.

Keywords: Environmental problems, environmental policy, local administrations, Malatya Metropolitan Municipality

GİRİŞ

Küreselleşme sürecinin dünyada etki ettiği alanlardan biri de çevre konuları üzerine olmuştur. Çevre sorunlarında hızlı bir artış yaşanmasına neden olmuştur. Nüfusun artması, çarpık kentleşmenin ortaya çıkması, bilinçsizce ve hızlı tüketim alışkanlığı, doğal afetlerin yaşanmasından dolayı havanın, suyun, toprağın kirlenmesi, gürültü ve görüntü kirliliğinin oluşması gibi çevre sorunları her geçen gün

*Dr. Öğr. Üyesi Şırnak Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Şırnak a.ucar@sirnak.edu.tr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8543-278X>

artmaktadır. Yaşanan bu çevre sorunları farklı alanlarda kategorize edilseler bile 1970 yılına kadar çevre sorunlarının çözümüne yönelik hatırı sayılır çalışmalar yapılmamıştır. İlk defa 1972 yılında Stockholm Konferansı ile çevre sorunlarının çözülmesine yönelik olarak bir arayış ortaya çıkmıştır. Daha sonra Ortak Geleceğimiz Raporu yayınlanmıştır. Bu Raporda sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde çevrenin korunması için yürütülecek çalışmaların somut olarak ilerlemesine imkân sağlamıştır (Zeytin ve Kırılıoğlu, 2014: 239).

Çevre sorunlarının gittikçe küresel düzeydeki etkilerinden dolayı bu konudaki sorunların çözülmesi için ulusal alanda yürütülen çabalar yetersiz kalmış, çevre sorunlarının azaltılması için ulusların birlikte hareket etme zorunluluklarını doğurmuştur. Küreselleşmenin ortaya çıkmasıyla birlikte yeni teknoloji ve bilimsel alanda yaşanan gelişmeler insanların hayatlarını kolaylaştırmaları ve onlara büyük imkânlar tanınmasıyla birlikte aynı zamanda çevre sorunlarının artmasına, çevrenin hızlı ve bilinçsizce kullanılmasına neden olmuştur. Bozulan çevrenin değeri insanlar tarafından anlaşılmaya başlanmış, gelecek kuşağa temiz bir toplum bırakılması gerektiği kabul edilmiştir. Yaşanan bu gelişmelere paralel olarak sağlıklı bir çevrede yaşamının insanların temel haklarından biri olduğu anlayışı giderek hızlı bir şekilde insanlar tarafından kabul görmüştür. Tarihsel sürece bakıldığında insanların bazı haklara kavuşmaları kolay olmamıştır, bazı mücadele ve fedakârlıklar sonucunda temel haklara kavuşmuşlardır. Yeni bir hak olarak kabul gören çevre hakkı da çevre konusunda sorunların çözülmesine yönelik olarak çevrenin korunmasını ve geliştirmesini sağlayacak önemli bir gelişmedir. Çevre hakkı uluslar arası belgelerde diğer insan haklarıyla çözülemeyen çevre sorunlarının çözülmesi, çevrenin korunması için en etkili hukuksal araçlardan biridir. Çevre hakkı ilk defa Çevre Konferansı'nda dile getirilmiştir. Daha sonra çevre sorunlarıyla ilgili ortaya konan uluslararası düzenlemelerde de yer verilmiştir (Abdulkakimoğulları vd., 2011: 62).

Çevre sorunlarının ortaya çıkmasını sağlayan etmen insanlardır, insanların sınırlı olan doğal kaynakları sınırsız bir şekilde kullanması ve bunun sonucunda çevrenin bir daha eski durumuna gelemeyecek şekilde tahrip edilmesi sonucunu doğurmaktadır. Nüfusun gittikçe artan bir eğilim göstermesi, sanayileşmeyle birlikte bilinçsizce bir tüketim alışkanlığı oluşmaya başlamıştır. Bu sorunların azaltılması için ulusal ve uluslar arası alanda birçok düzenlemeler yapılmaktadır. Çevre sorunlarının azaltılması ve bu sorunla mücadele konusunda en başta sorumluluk merkezi yönetime düşmektedir. Merkezi yönetime bağlı olarak hizmet veren yerel yönetim birimleri ise, merkezi yönetimin verdiği yetki ve sınırlar çerçevesinde çevre sorunlarının çözülmesi için yerel düzeyde düzenlemeler yapma yoluna gitmektedir. Yerel yönetimler vatandaşların çevre sorunlarının azaltılmasına yönelik bilincin oluşturulması için çaba sarf etmektedir. Vatandaşlara doğal kaynakların bilinçli tüketilmesi bilincini aşılama, vatandaşların bilinçli tüketici olması için, çevre sorunlarının çözülmesinde en etkili görevin vatandaşlarda olduğu sorumluluğunu vermektedir. Bu çalışmada çevre sorunlarının çözülmesine yönelik olarak ülkemizde uygulanan politikalar açıklanmış, çevre sorunlarının çözülmesinde en etkili birimler olan yerel yönetim birimlerinin yasalarda çevre konusundaki görev ve sorumlulukları açıklanmıştır. Araştırmanın kavramsal çerçevesi çizildikten sonra Malatya Büyükşehir Belediyesi'nin çevre ile ilgili yapmış olduğu faaliyetler değerlendirilmiştir.

Ülkemizde hızla artan nüfus nedeniyle kentler hızlı bir büyüme ivmesi yaşanmaktadır. Kaynakların sınırsızca kullanımı sonucu insanlar kaynakların eşitsiz kullanımı sorunuyla karşılaşmaktadırlar. Bu eşitsizliğin ortadan kaldırılması ancak yerel düzeyde kaynakların doğru kullanımının sağlanması, bilinçli tüketim alışkanlıklarının kazanılması yerel yönetimlerin bu konuda oluşturacakları yasal düzenlemelerle sağlanacaktır. Çevre sorunlarının azaltılması için oluşturulan politikalar uluslar arası kuruluşlar ya da merkezi yönetim tarafından oluşturulursa, yerel farklılıklar, yerel özellikler göz ardı edileceği için uygulanacak politikalardan tam verim alınamayabilir. Bu yüzden çevre konusunda politika oluşturacak en etkili kurumlar yerel yönetim birimleridir. Her bir yerel birim kendi

vatandaşlarının kendi hizmet biriminin sorunlarını ve nasıl çözüme kavuşturulacağı konusunda bilgi sahibidir. Bu kapsamda yerel yönetimlerin daha yaşanılabilir bir çevre oluşturulması için son dönemde oluşturulan yerel yönetim yasalarında çevre ile ilgili görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Yapılacak düzenlemelerin her yerel biriminin toplumsal ve çevresel özelliklerine göre oluşturulması gerekir.

ÇEVRE ÜZERİNE

Çevre en genel tanımıyla canlıların içinde yaşadıkları, hayati unsurlarla bağlı buldukları ve çeşitli durumlarda birbirleriyle etkileşim içinde oldukları ortam (Yıldız vd., 2005: 14) şeklinde ifade edilebilir.

Çevre kavramının en çok kabul gören tanımı, havada, suda ya da toprağın içinde yaşayan canlıların hayatlarını devam ettirebilmeleri için gerekli olan her türlü canlı ve cansız varlıkların oluşturduğu yaşam destek sistemlerinin bütünüdür. Bu tanımda, canlıların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için dış ortamın başka bir ifade ile biyosferin çevre olarak tanımlandığı görülmektedir. Biyosferin içinde yaşayan canlıların birbirleriyle ve bütün cansız varlıklarla devamlı olarak etkileşimde bulunarak hayatlarını devam ettirmelerini sağlayan sistem de ekolojik sistem olarak ifade edilir (Dağdemir, 2015:7). Bu tanımlardan yola çıkarak çevre, canlı varlıklarla cansız varlıkların birbirleri ile etkileşimlerinin toplamı şeklinde tanımlanabilir. Bu etkileşim, insanların birbirleri ile olan etkileşimi şeklinde olabileceği gibi insanların hayvanlar ile ya da diğer cansız varlıklar ile etkileşimleri de mümkündür. Aynı şekilde cansız varlıkların hayvanlar ile etkileşimi, mesela, iklim koşullarındaki değişimin leyleklerin göç yolları üzerindeki etkisi yine çevre çerçevesinde değerlendirilebilecek konular arasındadır (Bal, 2012: 51).

Çevre doğası gereği siyasi, yasal ve insan yapımının sınırları içermektedir. Temel amaç, ürünün kalitesini iyileştirmektir. Çevre sorunları konusunda insan sağlığını korumak, sağlıklı davranmak ve doğal kaynakların akılcı kullanımını teşvik etmek ve çevrenin küresel veya bölgesel ele almak için uluslararası önlemlerin alınması gerekir (The EU explained: Environment, 2014).

Çevre bilimine göre çevre ikiye ayrılmaktadır. Bunlar doğal çevre ve yapay çevredir. Doğal çevre, doğanın kendi gücü ve etkisi doğrultusunda meydana gelen, oluşumu sırasında insanların herhangi bir katkı ya da etkisinin olmadığı çevre olarak tanımlanır. Yapay çevre ise, insanların ihtiyaçlarını gidermesi amacıyla doğal kaynakları tüketmesi, teknolojiler oluşturarak ekonomik nitelikli ürünler ortaya koymaları, ekonomik bir değeri olan bu ürünlerin üretilmesi ve tüketilmesi sonucu ortaya çıkan atıklar sonucu doğal çevrenin yapısında ortaya çıkan değişiklikler yapay çevre olarak açıklanabilir (Keleş, Hamamcı ve Çoban, 2015: 35).

Doğal ve yapay çevre unsurları olan havanın, suyun ve toprağın kirlenmesi, erozyon sonucu verimli topraklarda ortaya çıkan yangınlar, kaçak yapılan kesimlerle ormanlardaki yeşil bitki örtüsünün tahrip edilmesi, ham madde kaynaklarının, doğal güzelliklerin ve tarihi eserlerin tükenmesi, hızlı nüfus artışı, teknolojinin gelişmesi sonucu hızlı kentleşme, kentleşme sonucu ortaya çıkan çirkin görüntü olarak ifade edilebilir (Baykal, 1995:1).

Çevre kavramı insan açısından tanımlanacak olunursa; insanların ihtiyaçlarını karşılaması, nesillerini devam ettirebilmeleri için gerekli olan üretim ve tüketim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği, dinlenebildiği doğal, kültürel ve yapılandırılmış alanlardır. Çevre, bir göl havzasında ya da yerkürenin tamamında olsun nerede olup olmadığı fark etmeksizin belirli bir çevredeki canlı varlıklarının birbirleriyle kurdukları karmaşık ilişkiler ağını oluşturmaktadır. Canlıların birbirleriyle zincirleme ilişki kurmasını sağlamaktadır. Çevreyi sadece doğal kaynakların insanların ihtiyaçlarının karşılanması için bir kaynak olarak görülmesi, çevrenin tahrip olmasına ve yok olmasına zemin hazırlamaktadır.

İnsanların yaşaması, kendisinin de içinde yaşadığı doğal çevre dengesinin korunmasına bağlıdır. Çünkü çevrenin dengesi insanlar olmadan da devam etmektedir, ancak çevre olmadan insanların varlıklarını sürdürmeleri mümkün değildir (Yüksek, 2010: 39).

2872 sayılı Çevre Kanununun ikinci maddesinde çevrenin tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre çevre; canlıların birbirleriyle etkileşim içinde oldukları, hayatları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri fiziksel, sosyal, biyolojik, ekonomik ve kültürel ortamların tamamını kapsamaktadır.

Fiziksel çevre olarak insanların varlıklarını devam ettirdikleri ortam anlaşılakta, sosyal çevre deyince insanlar tarafından kullanılan ortam anlaşılmaktadır. Doğal çevre denilince insanların doğada hazır halde buldukları, hiçbir etkilerinin söz konusu olmadıkları ortamlar akla gelmektedir. Ormanlar, platolar, nehirler, denizler, mağaralar, okyanuslar örnek olarak gösterilebilir.

Yapay çevre ise, insanların bilgi birikimlerine bağlı olarak yer altında ve yer üstündeki kaynakları kullanarak dönüştürdükleri çevredir. Yapay çevrenin temel özelliği, tamamen insanlar tarafından yaratılmasıdır (Keleş ve Hamamcı, 2005: 34). Yapay çevre olarak insan eli değmiş olan beşeri yapıtlar akla gelmektedir. Binalar, parklar, camiler, havaalanları, tarihi köprüler örnek olarak gösterilebilir.

Toplumsal çevre denildiğinde ise, en basit bir şekilde komşuluk ilişkisinden başlayarak, alışveriş, eğitim, sağlık, çalışma ilişkileri gibi daha çok yöneten ve yönetilenlerin olduğu, toplumsal yaşam koşullarının belirlenmesinde rol oynayan ilişkilerin bütünü (Keleş ve Hamamcı, 2005: 35) akla gelmektedir. Aynı iş yerinde çalışan insanların oluşturdukları dostluklar, arkadaşlıklar toplumsal çevreye örnek gösterilebilir.

Yukarıdaki çevre ile ilgili yapılan tanımlamalardan yola çıkarak çevre üzerine yapılan tanımların sayıları çevre kavramına bakış açısına göre değiştiği görülmektedir. Her bir bakış açısının farklı bir çevre tanımı bulunmaktadır. Genel olarak çevre denilince yerkürede bulunan bütün canlı ve cansız varlıkların birbirleriyle olan ilişkilerini içeren bir ortam akla gelmektedir.

Kalkınma ile ekonomik büyüme arasındaki yadsınamaz ilişki, hem fiziksel hem de insan yapımı kalkınma ve çevre arasında önemli etkileşimler üretir. Bununla birlikte, neoliberal fikirlerin ve politikaların yükselişi, çevresel ve ekolojik hareketlerin canlanmasıyla aynı zamana denk gelmiştir. Bu hareketler, artan kirlilik sorunları, doğal kaynakların mantıksız kullanımı vb. konularda uyanışa katkıda bulunmuştur. Dahası gelişmiş ve gelişmekte olan dünya arasında yoğunlaşan eşitsizlikler (1981 ile 1984 yılları arasında Afrika'da, bir milyondan fazla insanın yaşadığı büyük insani felaketlerde yansımıştır) küresel endişe uyandırmıştır. Bu nedenle, dünya liderleri, sadece ekonomiye değil, yeni bir kalkınma paradigmasını benimsemeye yönelmişlerdir. Sürdürülebilir kalkınma üç temelden oluşur: ekonomik gelişme, sosyal kalkınma ve çevrenin korunması. Dünyamız bir eşitsizlikler alanıdır, küresel çevre ise sürekli tehdit altındadır (Katsoulakos vd., 2016: 500).

ÇEVRE POLİTİKALARINDA YEREL YÖNETİMLER

Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi hem vatandaşlara kaliteli hizmetlerin sunulmasında hem de ekonomik açıdan kalkınmanın sağlanması için önemli bir gelişmedir. Dünyada yaşanan değişimle paralel olarak güçlü ulus devlet ve merkezi yönetim yerine yerelin daha fazla önde olduğu bir yapı benimsenmeye başlamıştır. Bu dönüşümle birlikte merkezi ve yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları yeniden yapılanmaya başlamıştır. Dünyada 2003 yılında yaşanan değişim anlayışı ile birlikte Türkiye'de de yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması kapsamında belediyelere daha fazla sorumluluk verilmiştir. Ülkemizde son dönemde yürürlüğe giren yerel yönetim yasalarında merkezi yönetimin yetkilerinde bir kısıtlama söz konusu iken; yerel yönetimlerin yetki ve sorumlulukları artırılmıştır (Çiftçioğlu, 2016: 53).

İnsanların günlük hayattaki gereksinimlerinin çoğu yerel yönetimlerin yetki alanına girmektedir. Bu nedenle, insanların yaşadıkları ortamların onlara yakışır bir seviyeye getirilmesi, insanların yaşam kalitelerinin artırılması yerel yönetimlerin yetki alanına girmektedir. Çevre yönetimlerinin önleyici, onarıcı ve geliştirici politikalarının etkin olması, yerel yönetimlerin çevre yönetimi konusunda doğrudan sorumluluk alması ile paraleldir (Geray, 1998: 58-59).

Çevre sorunlarının yerelde ortaya çıkması sebebiyle çözümünün de yerelde alınacak tedbirler ile giderilmesi gerekir. Atık kirliliği, su kirliliği, hava kirliliği gibi sorunlar ülkelerin çevre sorunlarını oluşturmaktadır. Yereldeki halkın ihtiyaçları karşılanırken aynı anda kirlilikle mücadele konusunda yerel yönetimlerin çevre politikaları konusunda ne kadar hassas olduğunu, faaliyetlerini yönlendiren düzenlemelere ne kadar dikkat ettiklerinin temel göstergesidir. Merkezi yönetim düzenledikleri yasal mevzuatlarla yerel yönetimlerin çevre sorunları konusunda birtakım sorumluluklar yüklemektedir. Çevre politikaları değerlendirme, strateji, yönetim gibi birçok süreci içerdiği için politikayı oluşturanlarla uygulayanlar bu sürecin aktif yürütülmesinde önemli rol oynamaktadır. Diğer önemli aktörlerden birisi de yerel halktır. Çevre sorunlarının yerel yönetimler tarafından çözüme kavuşturulması merkezi yönetimin hantal olma özelliğini azaltacaktır (Kırımhan, 2005).

Özellikle 1991 Rio Konferansı'nın oluşturulmasından sonra bütün dünyada yerelleşme eğilimi artmaya başlamıştır. Bu konferans sonucunda Yerel Gündem 21 Eylem Planı uygulamaya konulmuştur. Bu planda, bir bölgede etkin bir çevre yönetiminin ancak bölgede yaşayan yerel halkın katılımı ile gerçekleşeceğine vurgu yapılmıştır. Çünkü yerelde yaşayan halk, yaşadıkları yeşil alan ve orman ihtiyacını, sanayi, konut ve ticari alanlarının dağılımlarını, tarihi ve kültürel sorunlarını, alt yapı konusunda yaşanan sorunları merkezi yönetime göre çok daha yakından bilmektedir. Bu kapsamda yerel yönetimlerin karar ve işlem süreçlerinde merkezi yönetimden bağımsız hareket etmesi gerekir. Bunun için yerel yönetimlerin ve yerel halkın katılımını kapsayacak şekilde çevrenin korunması ve geliştirilmesine fırsat veren bir yerel yönetim yapısı oluşturulmalıdır (Zengin, 2009: 117).

Büyükşehir Belediyelerinin Çevre İle İlgili Görev ve Sorumlulukları; 2004 yılında kabul edilen 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 7.maddesinde görev ve sorumlulukları başlığı altında büyükşehir belediyelerinin çevre ile ilgi sorumlulukları da bulunmaktadır. Buna göre, sürdürülebilir kalkınma hedefleri çerçevesinde çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunması, ağaçlandırma yapılması, hafriyat olarak kullanılacak alanların belirlenmesini, kömür satış yerlerinin tespit edilmesini ve bu alanların kullanımı sırasında çevre kirliliğinin ortaya çıkmasının engellenmesi, büyükşehirin katı atık yönetim planının oluşturulmasını, oluşturulan planın uygulanmasını, katı atıkların yeniden kullanılmasını teşvik edecek politikaların hazırlanmasını, su ve kanalizasyon alanlarındaki sıkıntıların giderilmesini, bu konularda daha az sıkıntı yaşanması anlamında baraj ya da diğer tesislerin kurulmasını sağlaması, teşvik etmesi gibi çevre sorunlarının azaltılmasına yönelik olarak yetkilerle donatılmıştır. İlçe ve ilk kademe belediyeleri ise, katı atıkların bertaraf edilmesine ilişkin olarak aktarma deposuna taşınması, sıhhi işyerlerini, umuma açık dinlenme ve eğlence yerlerini denetlenmesi, parkların yapılması, sosyal ve kültürel nitelikte etkinliklerin düzenlenmesi ve tabiat varlıklarının korunmasıyla sorumlu tutulmuştur (5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004). İlgili maddelerden anlaşılacağı üzere büyükşehir belediyelerinin çevre sorunlarına yönelik olarak geniş görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Ancak pratikte büyükşehir belediyeleri belirtilen bu sorunların çözümünde yeterince etkin değildir (Çiftçioğlu, 2016: 53).

Büyükşehir Belediye Kanunu'nda çevre konusu ile ilgili diğer önemli bir husus ihtisas komisyonları arasında çevre ve sağlık komisyonunun kurulması zorunluluğu bulunmaktadır (md.15).

Belediyelerin Çevre İle İlgili Görev ve Sorumlulukları; Belediyelere çevre konusunda verilen yetkiler 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda liste usulü ile sıralanmıştır. Ancak Belediye Kanunu'nun yanında dolaylı olarak diğer yasal düzenlemelerde de çevre sorunlarının çözümünde yetkili kılınmıştır.

Belediyeler hem yöneticileri hem de çalışan personelleri ile yerel hayata en yakın birimlerdir. Bu yüzden yerelde yaşanan sorunlardan merkezi yönetime göre daha fazla haberdar olma imkânları bulunmaktadır. Belediyelerde çalışan personellere dikkat edildiğinde genellikle o yörede yaşayan insanlar belediyede hizmet vermektedir. Dolayısıyla bölgesel-yerel bilinç yüksek düzeydedir. Bu durumu çevre sorunlarıyla ilişkilendirilebilir. Belediyeler çevresel faktörler bakımından diğer yerel yönetim birimlerine göre daha fazla işleve sahiptir. Belediyelerin üstlendikleri yerel sorumluluk doğrultusunda ortaya çıkması muhtemel olan çevre sorunlarının daha ortaya çıkmadan, diğer bölgelere yayılmasını engellenmektedir. Belediyelerin yürütmüş oldukları korumacı politikalar sayesinde herhangi bir çevre krizinin yaşanmasına fırsat vermeden tedbirler daha önceden alınmaktadır (Zeytin ve Kırlioğlu, 2014: 244).

1930 yılından bu yana birlikler kurma yöntemiyle, yerel yönetimler 1964 yılında Köy İşleri Bakanlığı'nın da gayretleriyle yerel halkın katkılarının da alınması sağlanarak köylerin yolları, köylerin içme ve kullanma sularını değerlendirme amacıyla Köylere Hizmet Götürme Birlikleri oluşturulmuştur. Daha sonraki çalışmaların bir sonucu olarak çok sayıda belediye birliklerinin kurulması sağlanmıştır. İzleyen süreçte Türkiye Belediyeler Birliği kurulmuştur, ancak 1980 yılında bu birliğin çalışmaları sona erdirilmiştir. Kabul edilen 1982 Anayasası'nda birliklerin kurulması için Bakanlar Kurulu'nun izni şartı getirilmiştir. 1985 yılında il özel idarelerinin tamamının kaldırılması sonucu Vilayetler Hizmet Birliği oluşturulmuştur. 1984 yılında yapılan bir düzenleme ile yerel yönetim birliklerinden yararlanılacağı belirtilmiştir. 1990'lı yıllarda kurulan birliklerin sayısı ve türü artmıştır. İçişleri Bakanlığı tarafından kentsel altyapı birlikleri kurulmuştur. Çevre ve Turizm Bakanlıklarının özendirmeleri sonucu çevreyi koruma amaçlı birlikler oluşturulmuştur (Baykal, 2010: 480).

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun (5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005) 14.maddesinde görev ve sorumlulukları belirtilmiştir. Buna göre; belediyelerin mahalli müşterek özellik taşıması koşulu ile, imar, su, kanalizasyon gibi altyapı işleri, kent bilgi sistemlerinin oluşturulması, çevre ve çevre sağlığının korunması, katı atık yönetimi, şehir içi trafiğin düzenlenmesi, ağaçlandırma çalışmalarının yapılması, park ve yeşil alanlarının oluşturularak korunması gibi faaliyetleri yapması ya da yaptırması şeklinde belirtilmiştir (md.14). Kanun'un 15. Maddesinde yetki ve imtiyazları belirtilmiştir. Buna göre; belediyelerin içme, kullanma ve endüstride kullanmak üzere suların sağlanması, atık suların ve yağmur sularının uzaklaştırılmasını sağlaması, bunları gerçekleştirmek için tesis kurması ya da yaptırması, katı atıkların toplanması, taşınması ya da geri kazanılmasını sağlamak üzere tesisler kurup işletmesi, umuma açık işyerlerini, dinlenme ve eğlence yerlerini halkın sağlığına zarar verecek nitelikteki iş yerlerinin belli bir yerde kurulmasını sağlanması, inşaat yerlerini ve moloz döküm yerlerinin belirlenmesi, bu alanların çevre kirliliğine neden olmayacak şekilde kurulmasını sağlaması, kömür satış yerlerini çevre kirliliğine neden olmayacak şekilde kurulmasını sağlaması ile yetkili kılınmıştır (md.15). Ayrıca nüfusu 10.000'i geçen belediyeler, meclis kararı ile sağlık ve eğitim yatırımlarının, su, kanalizasyon, doğalgaz, aydınlatma gibi çalışmaları faiz almadan on yıla kadar geri ödemeli ya da herhangi bir ücret almadan da yapabilmesi ya da yaptırabilmesi, bunun karşılığı olarak kurulan tesislere ortak olabilmesi, sağlık hizmetlerinin geliştirilmesini sağlamak amacıyla İçişleri Bakanlığı'nın onayı alınarak ücretsiz ya da düşük bir ücret ile farklı amaçlar için kullanılmamasını sağlamak kaydıyla arsa tahsis edebileceği belirtilmiştir (md.15). 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15.maddesinin e ve g bentlerinde çevre konusu ile ilgili sorumlulukları yer almaktadır.

Belediyelere verilen yetki ve sorumluluklara dikkat edildiğinde Kanun'da yer alan bütün yetkiler bir bakıma hayat çevresinin çerçeveslendirilmesi ve şekillendirilmesine yönelik hususları içermektedir (Ökmen ve Yılmaz, 2015: 11). Yerel yönetimler, bir beldede yaşayan yerel halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamak, yerel halkın sağlık ve huzurunu tesis etmek için düzenlenen kuruluşlardır. Yerel yönetimlerin çevreyi olumsuz olarak etkileyecek faktörleri ortadan kaldırma, bozulan çevre şartlarının eski duruma getirilmesini sağlama konusunda sorumlu tutulması gerekir. Nitekim ülkemizde çevre yönetiminin büyük kısmı yerel yönetimlere ve özellikle de belediyelere verilen yetki ve sorumluluklar kapsamındadır. Belediyeler, kanunda verilen sorumlulukları yerine getirebilmek için yönetmelik çıkarabilir, emir ya da yasaklar koyabilir ya da kanunlarda öngörülen cezaların uygulanmasını sağlayabilir (Bulut, 2008: 61).

Çevrenin korunması ve bu konuda sürdürülebilirliğin sağlanması açısından büyük önem arz eden belediyelerin üzerinde yerel halk önemli bir baskı mekanizmasıdır. Yerel halkın çeşitli yöntemlerle yönetime katılması, belediye yönetimlerinin alacakları karar ve politikaların yapısını da şekillendirmektedir. Bir daha seçilmek isteyen yönetimin yerel halkın beklentilerine paralel olarak faaliyette bulunmasını sağlamakta, bu da çevre konusuna önem veren yörelerde çevreye yönelik olarak etkili politikaların düzenlenmesini sağlayacaktır (Kızılboğa ve Batal, 2012: 207).

Yerel yönetimlere çevre konusunda verilen bu sorumlulukları yerine getirmesi için idari mekanizmaların esnek bir yapılarının olmasını zorunlu kılmaktadır. Daha sonra sürdürülebilir çevre yönetiminin sağlanması için yapılacak harcamalar konusunda bütçenin kısıtlı olmaması gerekir. Ancak Türkiye'deki idari yapı yerel yönetimlerin çevre konusunda esnekliğe izin vermeyecek bir yapıya sahiptir. Bu nedenle belediyelerin planlamış oldukları çevreye yönelik faaliyetlerini gerçekleştirebilmeleri için faaliyetlerin çevreye verecekleri etkileri ortaya koymak amacıyla ÇED Yönetmeliği kapsamında ÇED Raporlarını hazırlatmaları daha yerinde olacaktır (Öztaş ve Zengin, 2008; s.196)

İl Özel İdarelerinin Çevre İle İlgili Görev ve Sorumlulukları; 2005 yılında kabul edilen 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, il özel idarelerine birtakım görev ve sorumluluk yüklemiştir. Buna göre Kanun'un 6.maddesine göre; il özel idareleri il sınırları içinde ilin çevre düzeni planının oluşturulması, erozyonun önlenmesi ve bu kapsamda toprağın korunması, il sınırları dışında; su, kanalizasyon gibi alt yapı çalışmalarının yapılması, katı atık konusunun yönetimi, çevre konusunda, ağaçlandırma, park ve bahçe tesislerinin kurulmasına ilişkin hizmetleri yerine getireceği belirtilmiştir. Kanun'un 7.maddesinde belediye sınırları dışında kalan gayri sıhhi tesisler ile halka açık dinlenme ve eğlence yerlerinin denetlenmesi ve yerlere ait ruhsatın verilmesinde sorumlu tutulmuştur. Kanun'un 16.maddesine göre; il özel idarelerinin çevre ve sağlık komisyonu kurmakla yetkili kılınmıştır. Kanun'un 65.maddesinde il özel idarelerinin ilde çevre ve sağlık hizmetlerinin yerine getirilmesini sağlamak amacıyla dayanışma ve katılımı gerçekleştirmek, hizmetlerde etkinlik ve verimliliği sağlamak amacıyla gönüllü kişilerin katılımını sağlayacak programlar düzenleyebilmesi belirtilmiştir.

Yerel yönetimlere çevre konusunda verilen bu görevlerin etkili ve doğru bir şekilde yerine getirebilmesi için yerel yönetimlerin yeteri derecede bütçeye sahip olmalarını zorunlu kılmaktadır. Gerek il özel idarelerin gerekse de yerel yönetimlerin çevre sorunlarının azaltılmasına yönelik olarak katı atık, su, kanalizasyon gibi konularda bütçelerinin nasıl kullanılacağı konusu ilgili yönetmeliklerde belirtilmiştir.

Ancak konu ile ilgili literatür taraması yapıldığında yerel yönetimlerin çevre mevzuatına yönelik yükümlülüklerini kaynakların yetersiz olması nedeniyle tam anlamıyla yerine getiremediği tespiti yapılmıştır (Öztaş ve Zengin, 2008). Yerel yönetimlerin çevre konusunda görevlerini yerine

getirmesini engelleyen diğer bir husus çevre konusunda yerel halkın yeterince bilinçli olmamasıdır. Çevre bilincinin geliştiği yerel birimler kuşkusuz yerel otoriteleri de yapacakları baskılar ile çevre konusunda etkili çözümlere kavuşabilecektir.

Köy İdarelerinin Çevre İle İlgili Görev ve Sorumlulukları; 1924 yılında kabul edilen 442 sayılı Köy Kanunu'nda zorunlu ve isteğe bağlı işler olarak köy yönetimlerine birtakım sorumluluklar verilmektedir. Köy Kanunu'nun 13. ve 14. maddelerinde köylerin zorunlu ve isteğe bağlı görevleri belirtilmiştir. Bunlardan çevre ile ilgili olan görev ve sorumlulukları; su birikintilerini kontrol altına alınması, köye kapalı yollardan köy halkının içebileceği içme suyunun getirilmesi, evlerde odalar ile ahırların ayrılmasını sağlaması, mevcut açık olan kuyu ağızlarının kapatılması, pis suların tasfiyelerinin yapılması, ağaç dikilmesi, evlerde ve halka açık yerlerde oluşturulan tuvaletlerin üstünün kapatılmasını sağlaması, evlerden dışarıya bırakılan sular ile içme suların karışmasını önleyecek tedbirlerin alınmasını sağlaması, evlerin etrafını ve köyün çevresinin temiz kullanılmasını sağlaması şeklinde belirtilmiştir. İsteğe bağlı olan çevreyle ilgili yetkileri ise; köy sınırları kapsamında ya da köyün tepelerinde orman yetiştirilmesi, köyü diğer köylerle ya da yollarla kapayan alanların ağaçlandırılması ve köydeki tespit edilen yabancı ağaçların aşıltilması gibi zorunlu olmayan işleri bulunmaktadır.

Köy Kanunu'nun köylere yüklemiş olduğu zorunlu görevlerinin arasında çoğunluğu çevre ve çevre sağlığının korunmasına yönelik olarak sorumlulukların olduğu göze çarpmaktadır. Sıtma hastalığı ile savaşmak amacıyla bataklıkların kurutulması, gübrelik ve mezarlıkların su kaynaklarından ayrı tutulması, çöplerin köyün dışına çıkarılmasını sağlamak gibi hususlar örnek olarak verilebilir (Baykal, 2010: 489).

Üzerinde durulması gereken önemli noktalardan birisi de köyün kanunla verilen görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmesi için özellikle de köy halkı için önem taşıyan bazı konuları yerine getirebilmesi için gerekli maddi imkânlarının yeterli olmaması durumudur. Eğer köylerin gerekli maddi imkânlar sağlandığı takdirde çevre konusunda daha önemli katkılar sunabileceklerdir. Bunun yanında köy halkının çevre konusunda yeterince bilinçli olmaması ve köy halkının eğitim düzeylerinin düşük olması gibi nedenler de köy yönetiminin çevre yönetimi ve doğal kaynakların korunması konusunda etkili hizmet sunamamasına neden olmaktadır (Kızılboğa ve Batal, 2012: 208). Köy yönetimlerinin çevrenin korunmasına yönelik hizmetleri gerçekleştirmeleri yetersiz kaynak yüzünden mümkün olmamaktadır. Ayrıca köylerdeki çevre sorunlarının çözülmesine yönelik bilgili personel ve donanımına sahip olmadıkları da başka bir gerçektir. Tüm yerel yönetimlerin karşılaştıkları ortak sorunlar; kaynak, bilgi ve uzman konusunda yetersiz olunmasıdır (Bulut, 2008: 56).

Köy yönetimleri belirtildiği gibi kaynak yönünden yeterli imkânlarla sahip değiller. Ancak doğal kaynaklara en yakın birimler köylerdir. Köyde yaşayan yerel halk ihtiyaçlarının büyük kısmını doğrudan doğal kaynaklardan karşılamaktadır. Köyler sanayileşme ve teknolojinin kullanımı kısıtlı olduğu için doğal kaynaklara zarar verecek unsurların bulunmaması nedeniyle çevre sorunlarının en az yaşandığı yerlerdir. Bu yüzden köylerdeki doğal kaynakların kullanılmasına dikkat edilmesi çevre sorunlarının azaltılmasında en önemli tedbirlerden birisidir. Köyler nüfusun az ve homojen özellik gösteren yerlerdir. Dolayısıyla çevre gibi birçok sorunların kontrol altına alınması daha kolay olacaktır (Erdem, 2015: 10-11).

Görüldüğü gibi, yerel yönetimlerin çevreye ilişkin görev ve sorumlulukları yerel yönetim yasalarında bilhassa Belediye Kanunu'nda yer verilmiştir. Ancak unutulmaması gereken husus, çevre konusunda daha kapsamlı düzenlemelerin önemli olmasıyla beraber yeterli koşul değildir. Bu düzenlemelerle beraber toplumda bu konuda yeteri kadar bilincin oluşmasını sağlayacak araçların da etkili bir şekilde

kullanılması önem taşımaktadır. Bunun yanında çevresel konulara yönelik oluşan anlayış ve yaklaşımların toplumsal sistemin diğer ögeleri olan ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel alt sistemlerle yakın ilişki içerisinde olduğu unutulmamalıdır (Ökmen ve Yılmaz, 2015: 12).

MALATYA İLİNİN ÇEVRE SORUNLARININ İRDELENMESİ

Malatya’da hava kirliliği; Malatya’da şehirleşmeye geçilmesi ile sanayi tesislerine yakın yerlerde konutlaşmanın yoğunlaşması, sürekli olarak motorlu taşıt kullanımının artmasından kaynaklanan egzoz gazları hava kirliliğini olumsuz etkilemektedir. Kış aylarında ısınmadan kaynaklanan etkenler de hava kirliliğini etkilemektedir. Malatya’da 2006 yılından itibaren doğalgaz kullanılmaya başlanmıştır. 2006 yılından itibaren konutlarda ve sanayide doğalgaz kullanılmaya başlamakla beraber kömür kullanım oranlarında gözle görülür azalmaların olduğu görülmüştür. 2006 yılında 201.707 m³ doğalgaz kullanılmış iken bu oran 2012 yılında 98.268.481,817 m³ olarak tespit edilmiştir. 2007 yılından itibaren ise sanayi tesisleri, resmi kurumlar ve ticarethanelerde doğalgaz kullanılmaya başlanılmıştır. Kömür tüketim oranlarında ciddi oranlarda düşüşlerin olduğu görülmektedir. 2009 yılında 112.088 ton kömür tüketilmiş iken, 2012-2013 kış aylarında kömür tüketim oranı 50.932 tona kadar düşüş olmuştur. 2013-2014 kış aylarında kullanılan kömür miktarından % 17’lik bir düşüş gözlenmiştir. Malatya’da 2018 yılında motorlu taşıtlardan kaynaklanan hava kirliliğinin azaltılması amacıyla kaliteli akaryakıt kullanımının sağlanması, toplu taşıma araçlarının yaygın hale getirilmesi, trafikte bulunan bütün araçların egzoz emisyon ölçümlerinin zamanında yapılmasına uygulanmasına devam edilmesi kararı alınmıştır. Malatya, sanayi yönünde gelişmekte olan iller arasında yer aldığı için organize sanayi bölgelerinin sayısı gün geçtikçe artmakla beraber tesislerin emisyonları da hava kirliliğinin nispeten artmasına neden olmaktadır. Bu tesislerin çevre izinlerini almaları gerekmektedir. Isınmadan kaynaklanan hava kirliliğinin azaltılması için kaliteli kömür satışı için denetimlerin yapılması gerekir. Malatya’da alınan bu tür önlemler sayesinde hava kirliliğinin hissedilir derecede azaldığını söylemek mümkündür (2018 Yılı Malatya Çevre Durum Raporu, 2019: 5-13).

Malatya hızlı şehirleşmenin devam ettiği bir kent olması, aynı zamanda hızla artan konut, motorlu araç ve sanayi tesisi sayısındaki gözle görülür artışlara bağlı olarak, hava kirliliği çevresel bir sorun olarak var olmaktadır. Hava kirliliğinin yaşanmasında şehirleşme en önemli neden olmakla beraber, topografya ve iklim unsurunun da kirliliği artıran önemli bir etkisi olduğu söylenebilir. Malatya’da özellikle kış aylarında belirli saatlerde ortaya çıkan trafik yoğunluğunun oluşturduğu kirlenme önemli oranda havayı kirletmektedir. Kuşkusuz bu kirlenmenin oluşmasında trafikteki araç sayısı, kullanılan motorun cinsi, yaşı, aşırı yük taşınması, kullanım şekli ve yakıt türü önem taşımaktadır (Sever, 2008: 61-70).

Hava kirliliğini ortaya çıkaran unsurların bir diğeri de insanın kendisidir. Her ne kadar insanların daha iyi yaşanabilir bir çevrede yaşamaları için çalışmalar olsa da ekolojik sistemin insanlar tarafından bozulması en önemli sorunlar arasındadır. Kavuşturulması için böyle çalışmalar yapılsa da, ekolojik sistemleri bozan insan bu sorunların temel sorumlusudur (Sever, 2008: 61-70). Ekolojik dengeyi bilinçsiz bir şekilde kullanan insanların bilgilendirilmesi, çevreyi nasıl koruyabileceği konusunda yapılan bilgilendirmeler önem taşımaktadır.

Malatya’da su kirliliği; Malatya, akarsu ve diğer su kaynakları yönünden birçok şehrimize göre daha zengin olduğu söylenebilir. Kentte bulunan Fırat Havzası, Türkiye’nin en büyük havzası konumundadır. Su toplama alanı 127.000 km² olan bu havzanın yıllık ortalama su hacmi 28 milyar m³ ’ü geçmektedir. 2014 yılında içme ve kullanma amaçlı olarak tahsis edilen toplam su miktarı 1,8 hm³, sulama amaçlı tahsis edilen toplam su miktarı 8,5 hm³, sanayi amaçlı tahsis edilen toplam su miktarı ise 7,2 hm³ ’tür (2018 Yılı Malatya Çevre Durum Raporu, 2019: 17-20).

Malatya’da nüfusun hızlı bir şekilde artması, kentleşmenin hızla gelişmesi sonucu ihtiyaçların karşılanması amacıyla buna bağlı olarak su tüketimi de artmaktadır. Suyun tüketilmesinden sonra oluşan atık sular deşarj edildikleri alıcı ortamının fiziki, kimyasal, ekolojik özelliklerini değiştirerek çevre kirliliğine sebep olmaktadır. Bu sorunun önlenmesi amacıyla 2004 yılında evsel atık su arıtma tesisi kurulmuştur. 2009 yılında toplam 35.804.181 m³ /yıl atık su tesiste arıtılmıştır. Malatya’da tarım alanları bakımından önemli bir kapasiteye sahip olmasına karşın, bu arazilerin bazı sorunlardan dolayı arazinin kullanım kapasitesi azalmıştır. Özellikle yerleşim yerlerinin bu arazilere yakın yerlerde kurulması, kent merkezinin gittikçe genişleyen yapısı, sanayi kuruluşlarının gün geçtikçe sayılarının artması, yerleşim yerlerinin artması tarım alanları için önemli sorun alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Malatya’da bu tür sorunların çözülmesi amacıyla, tarım arazisi olma niteliğine sahip olan arazilerde, tarım dışı herhangi bir çalışmanın yapılması gerektiğinde Tarım ve Orman Bakanlığından görüş ve izin alma zorunluluğu getirilmiş, böylece tarım arazileri korunmaya çalışılmıştır (2018 Yılı Malatya Çevre Durum Raporu, 2019: 23-30).

Malatya’da su kirliliğine neden olan etmenleri; sanayileşme, kentleşme ve nüfus artışı, kullanılan zirai mücadele ilaçları ve tarımda kullanılan kimyasal gübreler şeklinde sıralamak mümkündür. Özellikle de sanayinin çevresel unsurlar üzerindeki olumsuz etkisi diğer etmenlere göre daha ağır basmaktadır. Sanayi kuruluşları, ortaya çıkan sıvı atıkları ile suyun kirlenmesine dolaylı olarak da toprak ve bitki örtüsü üzerinde tahribatlara yol açmaktadır (2018 Yılı Malatya Çevre Durum Raporu, 2019: 36). Malatya’da sanayiden kaynaklanan su kirliliğini önlemek için Organize Sanayi Bölgesinde ve evsel su kirliliğini önlemek için arıtma tesisi kurulmuştur.

Malatya ilinde içme ve kullanma sularının klorlanması sonbahar ve yaz aylarında olduğu söylenebilir. İçme ve kullanma sularının sanitasyon hizmetlerinin iyileştirilerek zamanında yapılmasının sudan kaynaklanan birçok hastalığın önlenmesinde, mali açıdan daha ucuz ve daha etkili bir yol olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle de içme ve kullanma suyunun kalitesinin kent merkezinden kırsala doğru gittikçe düştüğünü söylemek mümkündür. Sanitasyon hizmetleri için hizmetlerin sunulması için yerel düzeyde personelin yeterince olmaması, personelin bilgi ve ekipman eksikliği, konuya ilişkin yerel halkın yeterince bilgilendirilmemesinden kaynaklanan nedenlerden dolayı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu konuda su kirliliğinin yüksek olacağı dönemlerin tespit edilip önceden takibinin yapılması ortaya çıkacak sorunların ve hastalıkların azaltılmasında etkili olabilir (Avcı vd., 2014: 25).

Malatya’da toprak kirliliği; Malatya’da hızlı bir şekilde şehirleşmeye geçilmesi birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Hızlı şehirleşme ile verimli tarım alanları olarak kullanılan alanlar yerleşim yerleri olarak kullanılmaya başlanmış, ilde arsa fiyatlarının yükselmesi yerleşim yeri için uygun olmayan yerlerin yerleşim yeri olarak kullanılmasına neden olmuştur (Karabulut,1990:177). Tarım arazilerinin bilinçsiz bir şekilde kullanılmasının önüne geçmek için yerel halkın bilgilendirilmesi önemlidir. Tarım alanlarının tarıma uygun olarak kullanılması yönünde teşvikler yapılabilir. Bu konudaki denetimlerin artırılması gerekir.

Malatya’da atıklar; Malatya Büyükşehir Belediyesine ait düzensiz depolama sahasına yaz ve kış aylarında değişmekle birlikte günde ortalama 500-550 ton katı atık getirilerek depolanmaktadır. Vahşi depolama diye tabir edilen bu alana yaklaşık 30 yıldır çöpler depolanmaktaydı. Bu alandaki birikmiş metan gazından elektrik enerjisi elde edilmesi için Malatya Büyükşehir Belediyesi tarafından 2013 yılında yap-işlet modeli ile metan gazı kullanılarak elektrik enerjisi elde edilmiştir. Aynı zamanda vahşi depolama alanı bertaraf edilmiştir. Bu uygulama ile kötü kokular engellenmiş, metan gazından dolayı ortaya çıkan yağınların yaşanması önlenmiş olmuştur (2018 Yılı Malatya Çevre Durum Raporu, 2019: 37-58).

Malatya’da dünyada ilk kez aynı anda beş farklı yöntem ile ilin çöplerini enerjiye çeviren bir tesis kurulmuştur. Belediyenin, yap işlet devret modeli ile şehrin çöplerinin ayrıştırılarak yeniden kazanılabilecek olan atıkların herhangi bir işlem görmeden kullanılmasına, işlem görerek enerjisinden yararlanılmasına, zararlı atıkların işlem görerek zararsız duruma getirilmesine imkân sağlamaktadır (Malatya’nın Çöpü Çiçek Açtı, 2022).

Malatya ili, deprem kuşağı yönünden ikinci büyük fay kuşağında bulunması dolayısıyla ilin dağlık bir yapıya sahip olması depremlerin sıklıkla meydana gelmelerine neden olmaktadır. Kentin bu özelliğinden dolayı atık tesislerin yer seçimlerinin doğru yapılmasında fayda vardır. İldeki mevcut depolama alanının yer seçiminin yanlış olduğu söylenebilir. Malatya ili içindeki toprakların genç, geçirgen ve yeraltı su kaynakları ile dolu olması seçilecek katı atık değerlendirme alanları bakımından önemli risk taşımaktadır (Demiral ve Evin, 2018: 289).

Malatya’da sanayi odaları aracılığı ile yürütülen atık borsası uygulamalarına girişen belediyenin bulunmadığı söylenebilir. Özellikle de Malatya Belediyesi’nin atık borsası alanında herhangi bir girişimi söz konusu değildir (Kolukısa, 2013:144).

Atık yönetiminde atıkların ayrıştırılması önemli bir husustur. Atıkların kaynaktan ayrılması daha önemlidir. Atıkların cam, kâğıt, metal ve plastik diye 4’lü ayırma tabii tutulması yaygın ayırma yöntemlerinden olmakla beraber Malatya’da yaşayan halkın böyle bir gayreti bulunmamaktadır. Bu nedenle yerel halkın bu konuda bilinçlendirilmesi gerekir. Özellikle belediye bünyesinde oluşturulacak ekipler ile mahalle muhtarları ile işbirliği yapılarak eğitimler verilebilir (Demiral ve Evin, 2018: 293).

Türkiye’de hemen hemen bütün illerde olduğu gibi Malatya ilinde de hafriyat atık üreticileri atıkları ve inşaat yıkıntılarını gelişigüzel olarak boş olan alanlara aktarmaktadır. Ayrıca sigaranın izmaritleri, pet şişeler, gazate kâğıtları, naylon poşetler, yiyeceklerin ambalajları kent içerisinde park ve bahçelere, boş olan alanlara gelişigüzel atılmaktadır. Bu tür uygulamalar Malatya Belediyesi’ne ek mali bir yük olmaktadır. Ayrıca Malatya Belediyesi’nin her atık üreticisini denetleme ve takip etme gibi bir durumu söz konusu olamaz. Bu tür uygulamalar toplumun gelişmişliği ile ilgili bir gösterge olarak kabul edilmesine rağmen il genelinde görülmektedir. Geri kazanım ve geri dönüşüm çalışmalarının hem Malatya Belediyesi hem de Malatya Valiliği aracılığı ile yürütülmektedir.

Özellikle il genelinde kullanılacak durumda olan atıkların ihtiyaç sahipleri tarafından yeniden kullanımı, atıkların kaynağında ayrı toplanmaması, ayrı toplanan atıkların ilde geri dönüşümünü yapacak endüstri kuruluşlarının bulunmaması bu konudaki eksiklikler olarak söylenebilir (Kolukısa, 2013:174-175).

Malatya ilinin katı atık yönetiminde de Türkiye’nin pek çok ilinde olduğu gibi önemli sorunları bulunmaktadır. Evsel atıkların çoğu zaman üstü açık konteynerlerde biriktirilmesi hijyen konusunda sorun oluşturmaktadır. Geri dönüşüm tesisinin ihale ile özel sektöre verilmesi birçok sorunu ortaya çıkarabilecektir. En başta özel sektör için kârlılık özelliği olmayan birçok şeyin gözardı edilmesi durumunu ortaya çıkarabilecektir (Demiral ve Evin, 2018: 293).

Malatya ilinde katı atıkların kaynağında önlenmesi ve azaltılması hususunda eksiklikler bulunmaktadır. Bu konuda Malatya Belediyesi’nin sınırlı bilgilendirme faaliyeti dışında herhangi bir girişim söz konusu değildir. Atık konusunda gerçekleştirilen girişimlerin de genelde üst gelir grubunun bulunduğu yerleşim alanlarına ilişkin olarak yapıldığı söylenebilir. Katı atıkların kaynağında önlenmesi ve azaltılması amacıyla yerel halkın bilgilendirilmesi amacıyla ildeki bütün kurum ve kuruluşların işbirliği çalışması yapılabilir. Malatya Belediyesi’nin bu konuda projeler geliştirmesi, yerel halkı teşvik edecek kampanyaların düzenlenmesi girişimleri katı atık yönetimini olumlu etkileyecektir (Kolukısa, 2013:145-146).

Malatya’da doğa ve biyolojik çeşitlilik bakımından değerlendirilecek olunursa Malatya floristik bakımından yeteri derecede araştırıldığı söylenemez. Malatya’da kayıtlı takson sayısı önceki yıllarda 1.788 bitki taksonu bulunmakta iken yapılan çalışmalar sonucunda toplam takson sayısı 2095’e yükselmiştir (2018 Yılı Malatya Çevre Durum Raporu, 2019: 60-62). Malatya’da biyolojik çeşitlilik konusuna ilginin az olduğu söylenebilir.

Malatya Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yaşayan katılımcılar ile yapılan bir çalışmada; genel olarak yerel halkın illerinin büyükşehir belediyesi olmasından mutlu oldukları, büyükşehir belediyesinde çevre ile ilgili herhangi bir sorunları olduğunda anlatacak birimlere kolaylıkla ulaşabildikleri, çöplerin düzenli olarak toplandığı, su ve kanalizasyon gibi altyapı çalışmalarında iyileşmenin olduğunu, ancak altyapı hizmetlerine yönelik faaliyetlerinin yerine getirilmesi sırasında gürültü konusunda gerekli hassasiyetin gösterilmediği, yol, su ve kanalizasyon çalışmalarının yapım süresinin uzun zaman içerisinde gerçekleştiği, altyapı çalışmaları sonrasında asfaltlama işlemlerinin geç yapılması sonucunda çevrenin olumsuz olarak etkilendiği bulgularına ulaşılmıştır (Yılmaz, 2019: 26).

MALATYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ’NİN ÇEVRE İLE İLGİLİ ÇALIŞMALARI
Malatya Büyükşehir Belediyesi, Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanun’da ifade edildiği üzere önceden hazırlanmış stratejik plan ve performans programlarına uygun olarak bir yıl içerisinde gerçekleştirmiş olduğu projeleri kapsayan faaliyet raporlarını düzenli olarak hazırlamaktadır. Malatya Büyükşehir Belediyesi çevrenin korunması ve geliştirilmesi konusunda başta Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü olmak üzere dolaylı olarak da Temizlik İşleri Müdürlüğü, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, Park ve Bahçeler Müdürlüğü, Fen İşleri Müdürlüğü gibi belediyeye bağlı birçok birim hizmet vermektedir. Çevre Koruma ve Kontrol Müdürlüğü Büyükşehir Belediye Kanunu ve diğer yasal düzenlemelerin verdiği yetki çerçevesinde çevrenin korunması ve geliştirilmesi konusunda önemli hizmetler sunmaktadır.

Malatya Büyükşehir Belediyesi tarafından çevrenin korunması konusunda gerçekleştirilen çalışmalar şu şekildedir;

Orduzu Katı Atık Vahşi Depolama Alanı Rehabilitesi ve Metan Gazından Elektrik Enerjisi Üretimi Tesisi; Tesis 2013 yılında aktifleştirilerek elektrik enerjisi üretimi sağlanmaktadır. 2019 yılında Orduzu Katı Atık Depolama Alanına günlük ortalama 473,9 ton atık alınarak bertaraf edilmiştir. 2019 yılı sonunda toplam 172.997,12 ton atık alımı yapılmıştır. Gelen atıklar kantardan çekilerek depo sahasına alınması, alınan atıkların sıkıştırılması, günlük örtü malzemesi ile kapatılması işleri belirli bir düzen halinde devam etmektedir.

Malatya Entegre Çevre Tesisi; il genelindeki katı atıkların tamamı üzerinden atık yönetimini ek elden yönetebilecek aktarma istasyonlarının kurulumu, çöp kabul alanı, ayrıştırma tesisi, düzenli depolama tesisi, sera tesisi, seyir terası ve idari binanın tamamının kurulumu gerçekleşmiştir. Proje kapsamında 2 merkez ilçe ve 5 büyük ilçede (Darende, Akçadağ, Doğanşehir, Pütürge- Doğan yol) kurulan aktarma istasyonları aracılığıyla katı atık sahasına getirilen atıklar Ayrıştırma ünitesinden geçirilerek geri dönüşüm sağlanmakta, akabinde Biyometanizasyon Tesisinden, Gazifikasyon Tesisinden elektrik enerjisi elde edilmekte, düzenli depolama sahasındaki Deponi gazından elektrik üretiminin yapılması planlanmaktadır.

Malatya Entegre Çevre Projesi dahilinde 5 ilçeye (Darende, Akçadağ, Doğanşehir, Pütürge-Doğan yol) 4 ayrı aktarma istasyonu kurularak buradan katı atıklar dorseler aracılığıyla Orduzu Katı Atık Sahasına taşınması yapılacaktır. İlçelere kurulacak olan Evsel Katı Atık Aktarma

İstasyonlarından yaklaşık olarak 100 ton evsel atıkların dorselerle Orduzu Katı Atık Sahasına taşınması planlanmaktadır.

Saha çevre düzenlemesi; sahada kullanılması amacıyla altı adet baca MASKİ Genel Müdürlüğü tarafından temin edilmiştir ve alt yapıda kullanılmıştır. Orduzu sahasına ait peyzaj çalışmaları için 25 dönümlük alan için yaklaşık 4000 metre otomasyon sulama tesisi veya kuyu sistemi kurulmuştur. Orman müdürlüğünden bin adet çam ağacı temin edilmiştir. Öğrenciler ve personel tarafından 1200 adet ağaç dikme kampanyası yapılmıştır.

Malatya Entegre Tesisi girişinde ve Sera yan girişinde olmak üzere iki adet farklı tekerlek yıkama ünitesi oluşturulmuştur.

Malatya Entegre Çevre Tesisi hakkında yurtdışından ve ülke içindeki diğer bölge ve şehirlerden Çevre Koruma Dairesi Başkanlığı tarafından istenilen belge ve bilgiler ile yerinde incelemelerde bulunulmuştur. Üniversite, diğer okullardan akademisyenler, öğretmenler, öğrenciler sahayı ziyaret edip yerinde görmek için ziyaretlerde bulunmuştur.

Mevcut yerleşim yerlerinde ve yeni kurulan yerleşim alanlarında şehrin estetiği, doğal güzelliklerini korumak amacıyla, ana cadde, bulvar, sokaklarda ilgili birimlerin katılımlarıyla karar almak, görüş belirtmek amacıyla Kent Estetik Kurulu kurulmuştur. Çevre Koruma Şube Müdürlüğü tarafından görüntü kirliliğini önlemek amacıyla yapılan çalışmaların sonuçları şu şekildedir:

Tablo 1. Çevre Koruma Şube Müdürlüğü Görüntü Kirliliği Şikayet-Denetim-Sonuçları

Yıl	Denetim Sayısı	Şikayet Denetim Sayısı	Görüntü İdari Yaptırım Cezaları (TL)
2017	472	412	50.089
2018	755	409	2.036
2019	810	404	3.960

Kaynak: Malatya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2019

2019 yılı içerisinde 48 adet kurum görüşü vatandaşlardan 716 adet şikayet talebi gelmiştir. Teknik denetimler yapıp vatandaşlara bilgi verilmiştir. Bu çalışmalar sonucunda 716 şikayetin tamamı sonuçlandırılmıştır.

Tablo 2. 2019 Yılı Kurum Görüşü Verilen Çed Raporlar

Faaliyet Türü	Başvuru Sayısı
Sulama Göleti, Malzeme Ocakları, Yıkama Eleme Tesisi Hazır Beton Santrali	6 Adet
Malzeme Ocağı (Kum, Çakıl, Kalker) Kırma Eleme Tesisi	11 Adet
Maden Ocağı (Bakır, mermer, bazalt, feldspat, demir)	9 Adet
Rüzgar Enerji Santrali	2 Adet
Güneş Enerji Santrali	1 Adet
Plentmiks Tesisi	4 Adet

Sivas-Malatya Demiryolu (Hızlı Tren) Projesi	1 Adet
Yakıt Depolama Tesisi Kapasite Artışı	1 Adet
Entegre Atık Geri Kazanım Tesisi Kapasite Artışı ve Sıvı Atıkların Fiziksel Yöntemlerle Geri Kazanılması	1 Adet
Baraj, Sulama Kapsamında Malzeme Ocakları Kırma-Elleme Tesisi ve Beton Santrali projesi	7 Adet
Hidroelektrik Santrali	2 Adet
Malatya-2 Kömürhan TM EEİH (Elektrik İletim Hattı)	1 Adet
TOPLAM	46 Adet

Kaynak: Malatya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu, 2019

2019 yılı itibariyle hava kirliliğinde alınan veriler doğrultusunda partiküler artış olduğu görülmüştür. Bu olumsuzluğun nedeni olarak Türkiye genelinde olduğu gibi ilde de yağış oranının düşmesi ve meteorolojik şartların etkisi olarak görülebilir.

Büyükşehir ana binada A ve B blokta her katta olmak üzere toplam 24 adet geri dönüşüm kutuları yerleştirilmiştir. Bu geri dönüşüm kutularından haftalık olarak 500-600 kg geri dönüştürülebilir atık lisanslı firmalara verilmektedir.

Belediyenin Bayat Ekmekler Çöpe Değil Kutuya Projesi ile toplanan bayat ekmek miktarı 83.000 kg, montajı yapılan bayat ekmek sepeti 65 adet, tamir edilen bayat ekmek sepeti 41 adettir. Ayrıca 2019 yılında il genelinde 83.172 kg bitkisel atık yağ toplanarak ekonomiye kazandırılmıştır.

2019 yılında 1.030 kg atık pil toplanarak atık pil ve akümülatör yönetmeliği gereğince Çevre ve Orman Bakanlığından lisanslı taşınabilir Pil Üreticileri ve İthalatçıları Derneği İktisadi İşletmesi (TAP)'a teslim edilmiştir.

Belediye sınırları içinde sağlık kuruluşlarından günlük oluşan yaklaşık 3,5 ton tıbbi atığın toplanması, taşınması ve sterilizasyon işlemi yapılmaktadır. 2019 yılında 225 adet sağlık kuruluşundan toplanan, taşınan ve bertarafı sağlanan tıbbi atık miktarı 1.193.923 kg' dır. Verilen bu hizmet sonucunda 1.139.374,00 TL gelir elde edilmiştir.

Sürdürülebilir Kalkınma ilkesine uygun olarak çevreyi korumak amacıyla anaokulundan üniversiteye kadar Çevre Bilinci Geliştirme konu başlığı altında; Çevre kirliliği ve önlenmesi, Geri Dönüşümün Önemi, Sıfır atık, Atık piller ve atık yağların ayrı toplanması, Malatya Katı Atık Sahasının tanıtımı ve işlevi, Malatya Entegre Çevre Tesisi eğitimleri verilmektedir. 2019 Eğitim- Öğretim yılı boyunca ilkokul ve ortaokul öğrencilerine Çevre Koruma Kontrol ve İlaçlama Şube Müdürlüğü tarafından 70 okula çevre bilinci ve çevre eğitimi verilmiştir.

Belediyeye bağlı Tarımsal Hizmetler ve Park Bahçeler Dairesi Başkanlığı tarafından çevrenin güzelleştirilmesi kapsamında 2019 yılında toplam 356.600 adet yazlık çiçek, 550.000 adet kışlık çiçek dikimi yapılmıştır.2019 yılında toplam 906.600 adet çiçek dikimi yapılmıştır.

Fen İşleri Dairesi Başkanlığı tarafından engelli vatandaşların eğitim, sosyal ve kültürel faaliyetlerini daha aktif bir şekilde gerçekleştirmelerini sağlamak için Engelsiz Yaşam Merkezi kent hayatına

kazandırılmıştır. Kentin kültürel, ekonomik ve sosyal yönden tanıtımı için önemli olan Fuar Merkezinin İnşaat temeli atılmıştır.

SONUÇ

İnsanların çevre ile etkileşimleri, içinde buldukları ortamları etkilememeleri mümkün değildir. Çevre sorunlarının bütün dünya üzerinde yaşayan insanların hayatlarına etki etmektedir. Dünyada yaşanan gelişmelerle beraber ülkemizde de teknolojinin gelişmesi, hızlı nüfus artışı, çarpık yapılaşma gibi hususlar çevrenin kirlenmesinde etkili olmaktadır. Dolayısıyla çevre sorunu sadece ülkemizin değil dünyanın mücadele etmek zorunda olduğu alanlardan birisidir. Çevre sorunlarının en önemli özelliği yerelde en küçük yerleşim birimlerinde meydana gelmesidir. Oluşan çevre sorunları yerelde ortaya çıkmış olsa da etki alanı olarak dünyadaki insan yaşamı üzerinde olmaktadır. Herkesin sağlıklı ve temiz bir çevrede yaşama hakkı bulunmaktadır. Bu hak özellikle küreselleşme süreciyle birlikte daha fazla gündeme gelmiştir. İnsanların sağlıklı bir çevrede yaşama hakları anayasa ve diğer bazı yasalarda belirtilmiştir. İnsanların sağlıklı bir çevrede yaşama hakları bulunmakla birlikte aynı zamanda çevrenin korunması ve geliştirilmesi konusunda da anayasa ve yasalar bütün herkese sorumluluk yüklemiştir. Çevrenin korunması konusunda merkezi yönetimler kadar yerel yönetimlerin de yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır.

Yerel yönetimler çevre sorunlarının çözülmesi konusunda merkezi yönetime oranla daha hızlı müdahale etme ve yerinde çözüm önerileri getirme konusunda daha fazla imkânları bulunmaktadır. Son zamanlarda yerel yönetimlerin çevre konusunda daha fazla sorumluluk aldığı görülmektedir. Çevre yönetiminin etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi için ulusal ve uluslar arası alanda bütün kurum ya da kuruluşların, bütün vatandaşların sorumluluk alması sağlanması önemlidir. Çevre sorunlarının çözülmesinde önemli engel teşkil eden hususlar genel olarak; çevre sorunlarına yönelik mücadele edecek personelin olması, teknik alt yapının oluşturulması, çevre sorunlarının azaltılması için gerekli bilincin oluşturulması, etkili bir çevre yönetim sisteminin oluşturulması gerekir. Ülkemizde düzenlenen yerel yönetim yasalarında yerel yönetim birimlerine çevre sorunlarının ortadan kaldırılmasına yönelik olarak önemli sorumluluklar verilmektedir. Düzenlenen yasalara rağmen yerel yönetimlerin çevre konusunda yetersiz kaldığı durumlar da ortaya çıkmaktadır. Bu sorunların en aza indirilmesi için hem merkezi yönetim hem de yerel yönetimler tarafından işbirliği ile çevre yönetim sisteminin oluşturulması ve uygulanması noktasında birlikte hareket edilmesi gerekir. Ayrıca diğer sivil toplum kuruluşlarının da desteği alınarak etkili bir çevre yönetim sistemi oluşturulması gerekir.

Yerel yönetimlerin doğal kaynakların korunması ve geliştirilmesi konusunda gerekli projelerin üretilmesi, uygulanması ve denetlenmesi aşamasında, yerel halkın da katılımını sağlayarak etkili çözümler getirileceğinden hareketle halkın desteğinin alınmasına gayret edilmelidir. Çevreyi en iyi geliştirecek olanlar yerelde yaşayan, o yörenin kaynaklarını kullanan, yörenin sorunlarını daha iyi bilen yerel halk olduğu unutulmamalıdır. Çünkü çevreye zarar veren de çevreyi yaşanılabilir kılan da beşeri unsur olan insandır. Ülkemizde yaşanan birçok sorunun çözülmesi için gerekli şart olan eğitim ihtiyacı çevre sorunlarının azaltılmasında da önemlidir. Bu konuda insanların eğitim düzeylerinin yükseltilmesi ve çevre konusundaki bilincin daha çocukluk döneminde aşılması gereken önemli kültür öğelerinden biri olarak kabul edilmelidir. Çevre konusunda bilincin oluşturulmasıyla birlikte yerel yönetimlerin öz kaynaklarının yanında yeni geliştirilen gelir kaynaklarının oluşturulması teşvik edilmelidir. Kaynakların geri dönüşümünü sağlayacak şekilde tekrardan kullanabilmesini sağlamak için kurum ya da tesislere gerekli teşvik çalışmaları yapılmalıdır. Çevre konusunda oluşan zararların giderilmesi noktasında gerekli yaptırımların uygulanması gerekmektedir.

Araştırmanın son bölümünde Malatya Büyükşehir Belediyesinin çevre konusunda gerçekleştirmiş oldukları çalışmalar, yaşanan çevre sorunları değerlendirilmiştir. İnsan ve çevre sağlığını etkileyen

katı atıkların toplanması konusu önemli sorun oluşturmaktadır. Malatya Büyükşehir Belediyesi katı atıkların toplanması ve bertaraf edilmesi için katı atık depolama tesisi kurmuştur. Malatya’da yaşanan en önemli çevre sorunlarından biri hava kirliliğidir. Hava kirliliği kentin hızla şehirleşmesi, sanayi tesislerin yoğunluğu, araçların sayısı gibi nedenlerden dolayı uzun süredir devam etmektedir. İlde doğalgaz kullanılmaya başlanması, özellikle kış aylarında kaliteli kömür kullanılmasının yaygınlaştırılması çalışmaları yürütülmüştür. Malatya’da özellikle ilkbahar ve yaz aylarında su kirliliği sorunları yaşanmaktadır. Buna bağlı olarak belli dönemlerde yerel halkta bulaşıcı hastalıklar görülebilmektedir. Bu sorunların azaltılması için o dönemlerde sanisasyon hizmetlerinin artırılması ile yaşanan hastalıkların önüne geçilebilecektir. Malatya’da yaşanan diğer bir sorun tarım alanlarının bilinçsizce kullanılması, yerleşim alanı olarak kullanılmasıdır. Bu noktada yaşanan sorunların ve çevresel sorunlarının azaltılmasındaki önemli hususlardan bir tanesi de çevre bilincinin oluşturulmasıdır. Belediye halkın çevre bilincinin geliştirilmesi amacıyla eğitimler, teknik geziler düzenlemiştir. Görüntü, gürültü, hava ve su kirliliğini önlemek için sürekli olarak çalışmalar yürütülmektedir. Malatya Büyükşehir Belediyesi’nin çevre konusunda gerçekleştirmiş olduğu hizmetler her bir sorun alanı için etkin çözümler getirilmeye çalışılmıştır. Halkın çevre kirliliği konusunda yapmış oldukları şikayetler çözüme kavuşturulmaya çalışılmıştır. Yapılan şikayetlerin yerinde denetimi yapılarak en kısa zamanda çözüme kavuşturulmuştur. Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için çevrenin korunması ve geliştirilmesi çalışmalarının da süreklilik taşıması önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Abdulahakimoğulları, E., Sezer, Ö. & Akpınar, M. (2011). Küresel ulusal ve yerel düzeyde bir insan hakkı olarak çevre hakkının gelişimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 2, Sayı:14.
- Avcı, H. H., Pehlivan, E., Avcı, S.& Selçuk, E. B. (2014). Malatya ili içme suyu kontrol izlemesi sonuçlarının halk sağlığı açısından değerlendirilmesi. *J Turgut Ozal Med Cent*, 21(1):21-26
- Bal, H. Ç. (2012). Sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde çevre sorunlarıyla mücadele aracı olarak kirlilik izinleri piyasasının etkinliği. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baykal, M. (1995). *Çevre sorunları, çevre mevzuatı ve çevre örgütleri*. İstanbul: AFA Yayınları.
- Baykal, T. (2010). Türkiye’ de çevre yönetim sisteminin yerel örgütlenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.7, S.13, s.476- 492.
- Bulut, S. (2008). Türkiye’de yerel yönetimlerin çevre politikası uygulamalarının değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çiftçiöğlü, H. (2016). Türkiye’de çevre sorunları ve yerel yönetimler. *Journal of Social And Humanities Sciences Research*, Cilt:3 Sayı:4, s.47-56.
- Dağdemir, Ö. (2015), *Çevre sorunlarına ekonomik yaklaşımlar ve optimal politika arayışları*, 3. Baskı, Gazi Kitabevi: Ankara.
- Demiral, B. & Evin, H. (2018). Malatya’da katı atık yönetimi: kentleşmenin yerel çevre politikaları üzerine etkisi. *Social Sciences Research Journal*, Volume 7, Issue 2, 277-295, ISSN: 2147-5237
- Erdem, N. (2015). Çevre sorunlarının yerel yönetimler kapsamında incelenmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimleri Dergisi*, Cilt:7, Sayı:1, ISSN: 1309 -8039.
- Geray, C. (1998). Yerel yönetimler ve çevre. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 7 (3): 57-64.
- Katsoulakos, N.M., L.-M.N. Misthos, I.G. Doulos & V.S. Kotsios. (2016). *Environment and Development*. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-62733-9.00008-3>.
- Keleş, R., Hamamcı, C., & Çoban, A. (2015), *Çevre politikası*, 8. Baskı, İmge Kitabevi: Ankara.
- Keleş, R. & Hamamcı, C. (2005). *Çevre politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kırımhan, S. (2005). *Çevre yönetimi: nüfus, kaynak ve çevre ilişkileri*. Ofset Matbaacılık.
- Kızılboga, R. & Batal, S. (2012). Türkiye’de çevre sorunlarının çözümünde yerel yönetimlerin rolü. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 20, s. 191-212.
- Kıyı Kanunu, 1990, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3621.pdf> (Erişim Tarihi: 25/09/2020).

- Kolukısa, Z.Ü. (2013). Belediyelerde katı atık yönetimi: malatya belediyesi örneği. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 1983, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2863.pdf>, (Erişim Tarihi:15/05/2020).
- Malatya'nın Çöpü Çiçek Açtı. (2022). <https://www.abcccevre.com/copu-cicek-acti.html>, 08.04.2022
- Malatya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu. (2019). <http://malatya.bel.tr/kategori/40/1/plan-ve-raporlar.aspx>, (13.09.2020).
- Milli Parklar Kanunu, 1983. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2873.pdf> (Erişim Tarihi: 17/02/2020).
- Öztaş, C., & Zengin, E. (2008). Yerel yönetimler ve çevre. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (54), 181-200.
- Sever, R. (2008). Malatya'daki hava kirliliğine coğrafi bakış. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13 (20) , 59-76, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunidcd/issue/2444/30985>
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1973-1977, s.866 <http://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> (17.05.2020)
- Malatya İli 2018 Yılı Çevre Durum Raporu. (2019). T.C. Malatya Valiliği Çevre Ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Malatya
- The EU explained: Environment. (2014). European Commission Directorate-General for Communication Citizens information 1049 Brussels, <http://europa.rs/images/publikacije/environment.pdf>, (10.09.2020).
- Yıldız, K., Şengün S. & Yılmaz, M. (2005). *Çevre bilimi*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Yılmaz, V. (2019). 6360 sayılı yasa sonrası yeni büyükşehir belediyelerindeki çevre sorunlarının irdelenmesi: malatya büyükşehir belediyesi örneği. *Kent Akademisi, Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi*, Cilt: 12, Sayı: 1.
- Yüksek, M. (2010). Sürdürülebilir kalkınma ve Türkiye'de çevre politikaları. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Zengin, E. (2009), Yerel yönetimler ve çevre. *Journal of Qafqaz University*, S.26, s.116-123.
- Zeytin, M.& Kırloğlu, H. (2014). Çevre yönetim sistemi ve yerel yönetimler. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 5, s. 238-254

Extended Abstract

Turkey operates under a centralized administrative system, designed to maintain unity and integrity across all national affairs. Hence, decision-making is primarily centered around this administration. However, the central administration often falls short in resolving local issues as it may not fully comprehend the nuances of problems affecting different regions. Local governments, being in direct contact with the community, are more adept at understanding the needs of their constituents and developing effective solutions. In most cases, local government personnel are locals themselves, further enhancing their understanding of regional issues. Due to rapid population growth and escalating needs, the central administration faces difficulties in providing uniform services across the nation. As a solution, the central government delegates authority and resources to local units, thereby empowering them to address local needs more effectively. Local governments are therefore established to accurately identify and efficiently address local needs, including environmental problems. The majority of issues faced by locals are due to environmental factors, largely stemming from unlimited use of natural resources without consideration of their depletion. Therefore, environmental issues constitute a significant portion of the problems governments must address. One of the key responsibilities of local governments is to formulate and enforce necessary environmental policies relevant to their jurisdictions. Given the growing magnitude of environmental problems, solutions should be tailored to the structures of local governments with community involvement. The term 'environment' refers to the habitats where all living beings exist and thrive, interacting constantly with nature. All living beings influence and are influenced by environmental factors. The environment is often divided into natural and artificial categories. The natural environment is untouched by human or other living interventions, exemplifying mountains, hills, and oceans. On the other hand, artificial environments are created through human intervention, often leading to significant environmental

damage. The changes, destruction, and degradation caused in the environment are perceived as environmental problems. Today, everyone confronts and contributes to environmental problems. The exponential growth of industrialization, population explosion, thoughtless consumption, and the emergence of a consumerist society have dramatically escalated these issues. The unchecked and thoughtless consumption of natural resources necessitates cooperation among all actors to resolve environmental problems. It is critical to understand that unlimited human consumption of natural resources does not facilitate their self-renewal. Environmental problems differ by country, region, and even smaller areas. To effectively address these issues, problems must be accurately identified. Several factors contribute to environmental problems, including thoughtless consumption of consumer products, natural disasters, irregular settlement, various forms of pollution (air, water, soil, noise), and improper disposal of solid wastes. Every individual has the constitutional right to live in a healthy and beautiful environment, and everyone has a duty to protect and improve the environment. Environmental protection is not just a state duty but also a civic responsibility. Environmental issues are embedded in not just the constitution, but also in other legal regulations. However, the challenge lies in the implementation of these regulations. Creating environmental awareness should start at an early age, beginning with family education and continuing into school curriculum. If everyone keeps their immediate environment clean, problems can be prevented at their source. This concept of thinking globally and acting locally can expedite the resolution of environmental problems. Furthermore, local governments need both ample authority and resources to effectively tackle environmental issues, warranting support from the central government. As humans are the primary source of environmental problems, they also hold the key to solutions. By involving local communities, we can find more effective solutions to reduce environmental problems. Global ecological imbalance and large-scale technology use have escalated environmental issues from a national to an international scale. Rapid technological changes, population growth, and increasing urbanization have disrupted equal distribution of urban services and upset the environment. Humans play a significant role in escalating environmental problems and destroying the environment due to their unrestricted use of environmental resources. Environmental issues typically surface first in local government jurisdictions, emphasizing the need for these bodies to prevent the emergence of environmental problems at the local level. In case of problems, they should be resolved at their source before spreading to other areas. Taking action at the local level is crucial due to the universal nature of environmental problems. An environmental issue experienced anywhere in the world can indirectly affect other areas. This study emphasizes the duties and responsibilities of local governments concerning the environment, based on their relationship with environmental problems. It discusses permanent solutions to environmental problems by acting at the local level and evaluates the environmental initiatives of the Malatya Metropolitan Municipality, a local government unit.